MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL
NOYABR / 11-SON II QISM

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

TONSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNVERSTIETI

TOSHKENT

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, noyabr.

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

DEBITORLIK QARZLARI HISOBI VA AUDITI TAŞKIL ETIŞNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 9
Normöminova Dilorom Umar qizi
ПОРЯДОК И ПРОЦЕССЫ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА 13
Абдуллаева Ш. Э., Чернушкина Л. А.
INVESTIGATION OF THE EFFECT OF COOLING RATE ON THE MICROSTRUCTURE AND MECHANICAL PROPERTIES OF CAST ALUMINUM ALLOYS 17
Ergashev Jaxongir Oblakulovich
XALQARO TAQQOSLAŞ DASTURI ASOSIDA ÖZBEKISTONDA KAMBAĞALLIK DARAJASINI ANIQLAŞNING USLUBIY MASALALARI 22
Nomozov Faridun, Tursunov J.P.
ANALYSIS OF THE TECHNOLOGICAL PROCESS OF SEED PROCESSING AND SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROBLEMS IN THE TECHNOLOGICAL PROCESS 26
Obidov Avazbek, Sultonov Mirzaolim
SOLIQ MA'MURIYATÇILIGIDA RAQAMLAŞTIRIŞ DARAJASI VA MA'MURIY NATIJADORLIKNI IKKI YÖNALIŞLI YIĞMA BAHOLAŞ USLUBIYATI 32
Ibadullayev Sanjar Sodiqmuratoviç
SAMARQAND VILOYATINING TANLANGAN YÖNALIŞLARIDA TRANSPORT XIZMATLARIDAN FOYDALANIŞ IMKONIYATI, VAQT VA XARAJATLARNI QIYOSIY BAHOLAŞ 38
Şadiyeva Gulnora, Yaraşov Şerzodjon
RAQAMLI MARKETING EKOTIZIMIDA ISTE'MOLÇILAR IŞONÇINI ŞAKLLANTIRIŞ 44
Ziyayeva Muxtasar Mansurdjanovna
YAŞIL MARKETING STRATEGIYALARINING KORXONALAR RAQOBATBARDOŞLIGIGA TA'SIRI 51
Akramov Toxir Abduraxmanoviç
ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЭНЕРГЕТИКИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ 58
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLAŞTIRIŞ: "ÖZBEKISTON TEMIR YÖLLARI" AJ MISOLIDA 64
Ergashev Shoxrux Vosiljon öğli
РАЗРАБОТКА ФОСФОРИТОВЫХ ПЛАСТОВ СКВАЖИННЫМ СПОСОБОМ: ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ 72
Турсунов Баходир Жунайдуллаевич
MEHMONDÖSTLIK SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA BOŞQARUV FUNKSIYALARINI INTEGRATSIYALAŞNING XORIJIY MODELLARI: QIYOSIY TAHLIL 78
Shakhnozakhon Fakhriddinova
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОХОЖДЕНИЯ ВОДНОГО ПОТОКА ЧЕРЕЗ ГРЕБЕНЬ ЗЕМЛЯНОЙ ПЛОТИНЫ 83
Аблатова Айсанем Мажитовна
KORXONALARDA STRATEGIK MENEJMENTNI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI VA BOSHQARUV MEXANIZMLARI 87
Raxmonova Feruza, Normurodov Sarvar
QIŞLOQ XÖJALIGI MAHSULOTLARINI QAYTA İŞLAŞ KORXONALARI ÇIQINDILARIDAN BIOÖĞIT OLIŞ TEXNOLOGIYASI 96
Usmonov Kamoliddin, Nuritov Ikrom
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT BOZORI KONYUNKTURASINI BAHOLAŞNING TIZIMLI-USLUBIY YONDAŞUVLARI 99
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyeviç
ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ В 2023–2025 ГГ.: ДИНАМИКА, КОНЦЕНТРАЦИЯ РЫНКОВ И ТОВАРНАЯ СТРУКТУРА ЭКСПОРТА 103
Шадиев Алишер Худойназарович

MEHNAT BOZORINING IQTISODIY MOHIYATI VA YIRIK ŞAHAR MEHNAT BOZORINING ÖZIGA XOS XUSUSIYATLARI 110
Tursunova Fayoza Zaripovna
BILIM VA MALAKA KAPITALINI BAHOLAŞNING INTEGRAL INDEKS YONDAŞUVI: ÖZBEKISTON HUDUDLARI MISOLIDA 114
Xakimov Raşid, Ibragimova Iroda
KIMYO SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALAŞUVI MODELLARI 123
Razikov Otabek Rustamoviç
ZAMONAVIY IQTISODIY TRANSFORMATSIYA ŞAROITIDA MILLIY IQTISODIYOTNING BARQAROR ÖSIŞINI TA'MINLAŞ MEXANIZMLARINI TAKOMILLAŞTIRIŞ 128
Zikirullayeva Nilufar Dilmurod qizi
NOSINUSOIDAL REJIM VA INVERTORLI GENERATSIYA ŞAROITIDA STATIK ELEKTR ENERGIYASI HISOBLAGIÇLARI XATOLIGINI GARMONIK TAŞKIL ETUVÇILAR BÖYIÇA BAHOLAŞ MODELI 133
Sanayeva Gulsun Baxtiyorovna
QIŞLOQ XÖJALIGIDA LOGISTIKA MEXANIZMINI TAKOMILLAŞTIRIŞNING TAŞKILIY ASOSLARI 140
Abdiraşidov Temurbek, Jumayeva Gulrux
RAQAMLI BANK IÇKI NAZORATINING USLUBIY JIHATLARI 146
Siddiqov Anvarbek Mamasoliyeviç
XIZMAT KÖRSATIŞ TADBIRKORLIGINI MOLIYALAŞTIRIŞ MEXANIZMLARINI TAKOMILLAŞTIRIŞ 150
Kamoliddinov Ilxomjon, Kobilov Murod
JIZZAX VILOYATI TURIZM XIZMATLARINING RESPUBLIKA VA QÖŞNI HUDUDLAR (SAMARQAND, SIRDARYO, NAVOIY) BILAN QIYOSIY TAHLILI 155
Kamolov Dostonbek Rustam öğli
QOVUŞQOQ-ELASTIK MUHIT BILAN KONTAKTDA BÖLGAN SFERIK JISMDAN GARMONIK VA NOSTATSIONAR TÖLQIN TARQALIŞI 161
Jalolov Farruh Baxşulloyevich
KIÇIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING EKSPORT SALOHIYATINI OŞIRIŞDAGI ÖRNI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 169
Djurayeva Munira Sadilloyevna
MAHALLIY DAĞAL JUNDAN NOTÖQIMA MATO IŞLAB ÇIQARIŞDA JIHOZLAR UNUMDORLIGI VA QUVVAT TAQSIMOTINI BAHOLAŞ 174
Bozorov Şohabbos, Urazov Mustofokul, Qarşiyev Baxtiyor, Safarov Nurali
ROBOT KÖZ ANALIZATORI TIZIMIDA ŞAXS YUZINI IDENTIFIKATSIYALAŞ UÇUN KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTI ASOSIDA YUZ TASVIRLARINING ÖXŞAŞLIK DARAJASINI ANIQLAŞ: AMALIY MISOLLAR 180
Muldanov Fayzi Riskulovich
HUDUDIY XIZMATLAR EKSPORTI SALOHIYATINI BAHOLAŞ: MODIFIKATSIYALANGAN GRAVITATSIYA MODELI VA TUMANLAR TIPOLOGIYASI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA) 186
Alixonov Mirzouluğbek Paxlavonjon oğli
URAN QUDUQLARI FILTR OLDI ZONASIGA AKUSTIK TA'SIR KÖRSATIŞ REJIMLARINI TANLAŞ MEZONLARI 192
Mexmonov Maqsud Rabbonoqul oğli
ФИНАНСОВО-БЮДЖЕТНАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ 198
Кузиева Наргиза, Файзиев Фаррух
AXBOROT XIZMATLARI SOHASIDA RAQOBATBARDOŞLIKNI QÖLLAB-QUVVATLAŞNING XORIJ TAJRIBASI VA UNI ÖZBEKISTON ŞAROITIGA MOSLAŞTIRIŞ 204
Xudayberganov Zoxidjon Djurakuloviç
APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN RAILWAY TRANSPORT 211
Axmedov O'tkirjon Aloviddin o'g'li

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

TA'LIM MUASSASALARIDA QO'ŞIMÇA TA'LIM XIZMATLARINI BOŞQARIŞ MEXANIZMLARINI TAKOMILLAŞTIRIŞ YO'NALIŞLARI 217
Safarova Kamola Şuxrat qizi
TAŞQI SAVDO STATISTIKASIDA IMPORT HAJMINI BOX–JENKINS METODOLOGIYASI ASOSIDA MODELLAŞTIRIŞ VA PROGNOZLAŞ USLUBIYOTI 221
Azizova Durdona, Yuldaşeva Xumor
KIÇIK BIZNES SUBYEKTLARI IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLAŞ VA QÖLLAB-QUVVATLAŞNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 228
H.R.Kurganov
QORAQALPOĞISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI JON BOŞIGA YALPI HUDUDIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNGA IQTISODIYOT TARMOQLARINING TA'SIRINI PROGNOZLAŞ 234
Yusupova Rauşan Edilbekovna
MIS IŞLAB ÇIQARIŞ SANOATIDA HOSIL BÖLADIGAN ŞLAKLARDAN FOYDALANIB MODIFIKATSIYALANGAN QÖŞIMÇALI PORTLANDSEMENT OLIŞ IMKONIYATLARI 239
Jabborova Surayyo, Fayzullayeva Lobar, Xidirov Bobur, Fayziyeva Aziza
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA MOSLAŞUVÇAN STRATEGIK BOŞQARUVNI TAKOMILLAŞTIRIŞ 244
Muxitdinov Xudayar Suyunoviç
ЗАЩИТА СРЕДСТВ И ПРАВ ДОЛЬЩИКОВ ПРИ НАЛИЧИИ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ЗАСТРОЙЩИКА: ЭСКРОУ-СЧЕТА И РЕГИСТРАЦИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 251
Жаксымуратов Казбек, Кощанова Сахибжамал
AUDİTORLİK TEKŞİRUVI JARAYONİDA XÖJALİK SUBYEKTİNİNG İÇKİ AUDİT TİZİMİ FAOLİYATİNİ BAHOLAŞ USULLARİ 260
Fayziyev Şahobitdin, Fayziyev Umurkul
TURISTIK XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRIŞNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 266
Hojiqurbonova Gulasal
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOŞQARIŞ METODOLOGIYASINING NAZARIY ASOSLARI VA KONSEPTUAL MODELI 273
Maxmudova Nodiraxon Jumaboy qizi
ISSIQLIK ALMAŞINIŞ QURILMALARIDA XOMAŞYONI ISITIŞ JARAYONINING ASOSIY QONUNIYATLARINI TAHLIL QILIŞ 279
Islomov Alişer Nurillayevich
AVTOMOBIL BENZINLARINING ASOSIY FIZIK-KIMYOVIY VA EKSPLUATATSION XOSSALARI 285
Töxtayev Nozim Nazir öğli
ÖLÇAŞ VOSITALARINING KALIBRLAŞ INTERVALLARINI OPTIMALLAŞTIRIŞ USULLARI 290
Yodgorova Ma'mura Orifovna
HUDUDIY RAQOBATBARDOŞLIKNI OŞIRIŞDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING NATIJAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLAŞNING KONSEPTUAL-USLUBIY YONDAŞUVI 295
Yöldoşeva Maftuna Baxtiyor qizi
MAHALLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRIŞDA TURISTIK XIZMATLARNING TA'SIRI 301
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyeviç
XALQ TA'LIMINI MOLIYALAŞTIRIŞ MEXANIZMLARINI TAKOMILLAŞTIRIŞ VA BYUDJET MABLAĞLARIDAN SAMARALI FOYDALANIŞ 308
Döstmuxammad Xusan Usmon öğli
QIŞLOQ XÖJALIGI EKINLARI KASALLIKLARINI KOMPYUTER KÖRIŞI VA ÇUQUR ÖQITIŞ ALGORITMLARI ASOSIDA ERTA ANIQLAŞ USULI 315
Xudoynazarov Ixtiyor Baxtiyor öğli
ÖZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRIŞNING HOZIRGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI 319
Atayev Sarvar
XIVA TUMANIDAGI ĞOVUK KÖLINING GIDROKIMYOVIY HOLATI VA MASOFAVIY MONITORING ASOSIDA GEOEKOLOGIK BAHOLAŞ 323
Raximova Iroda

SANOAT KORXONALARIDA SIRKULYAR IQTISODIYOT TAMOYILLARINI JORIY ETIŞNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 329
Ismoilova Gulçiroy Tolliboy qizi
THE IMPACT OF DIGITAL PLATFORM USAGE ON INCOME AND MARKET OPPORTUNITIES IN WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP 336
Erimbetova Ulbosin Maratovna
ELEKTR ENERGETIKA INFRATUZILMASIDA KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLAŞ MUAMMOLARI 341
Jafarov Sobir Talab öğli
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MASOFAVIY ÖQITIŞDA KONSTRUKTIV-LOYIHALAŞ KÖNIKMALARINI RIVOJLANTIRIŞ 347
Rustamov Erkin Tohirovich
PAXTA–IPAK BIKOMPONENT YIGIRILGAN IPINING SIFAT KÖRSATKIÇLARINI EKSPERIMENTAL BAHOLAŞ 353
Sobirov Qöziboy Erkinoviç
ELEKTR TARMOQLARIDA SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA ELEKTR YUKLAMASINI PROGNOZLAŞ 361
Xafizov Islom Ikramovich
ARENLARGA BOY KONSENTRATLARDAN ARALAŞ ERITUVÇILAR YORDAMIDA BENZOLNI EKSTRAKSIYALAŞ JARAYONINI TAKOMILLAŞTIRIŞ 366
Ğaybullayev Saidjon Abdusalimovich
MURUNTOV KARYERIDA ÇUQUR BORTLARNING ÖPIRILIŞ JARAYONLARINI TADQIQ QILIŞ VA GEOTEXNOLOGIK OLDINI OLIŞ ÇORALARINI ASOSLAŞ 373
Usmonov Firdavs Rözimurod öğli
QOPLAMA TOŞ KONLARI GEORESURSLARIDAN FOYDALANIŞ TÖLIQLIGINI QAZIB OLIŞ VA QAYTA IŞLAŞ SIKLLARINI IQTISODIY-MATEMATIK MODELLAŞTIRIŞ ASOSIDA BAHOLAŞ METODIKASINI IŞLAB ÇIQIŞ 382
Qoşşayev Uçqun Quvvatoviç
KEROSIN FRAKSIYASINI MERKAPTANLARDAN ISHQORIY-OKSIDLOVÇI TOZALAŞDA TURĞUN EMULSIYA HOSIL BÖLIŞI VA MAHSULOT SIFATINING XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQLIGI MUAMMOLARI HAMDA ULARNI BARTARAF ETIŞ YÖLLARI 387
Murodov Malikjon Negmurodoviç
ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА РАЗРАБОТКИ ИННОВАЦИОННОЙ ПРОДУКЦИИ НА ОСНОВЕ ДВУМЕРНОГО ГЕОМЕТРИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ 392
Жураев Тожиддин Хайруллаевич
OLÇA DANAKLARINI QURITIŞ TEXNOLOGIYASI VA QURILMALARINING TAHLILI 398
Sayilxonov Xudoyor Narzullo öğli
YUQORI NIKELLI QOTIŞMADAN LIST PROKATLAŞDA QAYTA KRISTALLANIŞ JARAYONINING METALL XOSSALARIGA TA'SIRI 404
Saydumarov Botir, Yuldaşaliyev Şohruhbek
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ НА ФИНАНСОВУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ 409
Рахимбердиев Исмоил Убайдуллаевич
QIŞLOQ XÖJALIGIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETIŞNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLAŞNING METODOLOGIK ASOSLARI 414
Abdurazakova Napisa Maxkamovna
RANGLI METALLURGIYA OQAVA SUVLARINI MAHALLIY ARZON SORBENTLAR (DOLOMIT, OHAKTOŞ) YORDAMIDA OĞIR METALLARDAN TOZALAŞ 420
Turdialiyeva Şahzoda, Yuldaşeva Şoxida, Xudoyberdiyev Olloqul, Djabbarova Marxabo, Xayitboyev Jasurbek
CO(II), NI(II), CU(II) VA ZN(II) NING 2-AMINO-1,3,4-TIADIAZOL HAMDA ADIPIN KISLOTA BILAN HOSIL QILGAN ARALAŞ LIGANDLI KOMPLEKSLARI: SINTEZI VA FIZIK-KIMYOVIY TADQIQI 426
Aliyeva Muştari Zaylobidin qizi

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

AKSIYADORLIK JAMIYATLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OŞIRIŞDA DIVIDEND SIYOSATI: NAZARIY ASOSLAR 432
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna
RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANIŞ DARAJASINI BAHOLAŞNING METODOLOGIK YONDAŞUVLARI VA ÖZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING EMPIRIK TAHLILI 439
Qahhorova Zebiniso Jamolovna
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 448
Матчанова Феруза Абадовна
TURIZM KORXONALARINI KLASTERLAŞTIRIŞ ORQALI XODIMLAR RAQOBATBARDOŞLIGINI OŞIRIŞNING INNOVATSION YÖNALIŞLARI VA OMILLARI 454
Sobirova Lobarxon Abdulxamidovna
PROCESSES OF AGRICULTURAL COOPERATION: INSTITUTIONAL FEATURES, PROBLEMS, AND PROSPECTS 459
Daniyarova F.B.
ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ АДДИТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗЛИЧНЫХ СФЕРАХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА 463
Убайдуллаева Дилором, Ханкелдиева Зебиниса
DIGITAL TWIN AND AI-ASSISTED MODEL PREDICTIVE CONTROL FOR ENERGY-EFFICIENT COLD-STORAGE WAREHOUSES: A REPRODUCIBLE NUMERICAL ASSESSMENT 467
Allanov Muso Berdiyor ugli
GIBRID YURITMALI AVTOMOBILLAR UÇUN ENERGIYANI BOŞQARIŞ STRATEGIYALARINING TIZIMLI TAHLILI 476
Keldiyarova Malika Şuhrat qizi
ÖZBEKISTONDA BYUDJET DAROMADLARINING XOMAŞYOGA BOĞLIQLIGI VA UNI KAMAYTIRIŞ YÖLLARI 481
Karabayev Uluğbek Umaroviç
«UXLAB YOTGAN AKTIVLAR»DAN IQTISODIY QIYMAT SARI: TEXNIKUMLAR INFRATUZILMASIDA SHARING ECONOMY (ŞERIKLIK IQTISODIYOTI) MODELINI JORIY ETIŞ 485
Ergaşev Azamat Omonoviç
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ОТЧЁТНОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫМ ТРАНСПОРТОМ 490
Кодиров Максим Кучкоралиевич
POLIKOMPONENT TOLALI TRIKOTAJ MATOLARNING TAHLILI 497
Gofurov Akmaljon, Niyazaliyeva Muxayyo
MINTAQA TÖQIMAÇILIK SANOATI RIVOJLANIŞINING KLASTERLI YONDAŞUVLAR ASOSIDA TAHLILI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 502
Matkarimov Feruz Bekturdiyeviç

MINTAQA TÖQIMAÇILIK SANOATI RIVOJLANIŞINING KLASTERLI YONDAŞUVLAR ASOSIDA TAHLILI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)

Matkarimov Feruz Bekturdiyeviç
Ma'mun universiteti, Biznesni boşqariş kafedrasi dotsenti v.b.
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-2325-8173

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaqa töqimaçilik sanoatini rivojlantirişda klasterli yondaşuvning ahamiyati tahlil qilingan. Xorazm viloyati misolida töqimaçilik korxonalarining rivojlaniş körsatkiçlari Yevklid masofasi va iyerarxik klasterlaş usuli asosida tahlil qilinib, korxonalar uçta guruhga ajratilgan. Tadqiqot natijasida mintaqada töqimaçilik sanoatini rivojlantiriş böyiça taklif va tavsiyalar işlab çiqilgan.

Kalit sözlar: mintaqaviy iqtisodiyot, töqimaçilik sanoati, klasterli tahlil, iyerarxik klasterlaş, Yevklid masofasi, hududiy rivojlaniş, Xorazm viloyati.

Abstract. This article examines the significance of the cluster approach in the development of the regional textile industry. Using the Khorezm region as a case study, the development indicators of textile enterprises are analyzed through Euclidean distance and hierarchical clustering methods, resulting in the classification of enterprises into three groups. Based on the research findings, proposals and recommendations are developed to support the development of the regional textile industry.

Keywords: regional economy, textile industry, cluster analysis, hierarchical clustering, Euclidean distance, regional development, Khorezm region.

Аннотация. В статье рассматривается значение кластерного подхода в развитии региональной текстильной промышленности. На примере Хорезмской области проведён анализ показателей развития текстильных предприятий с использованием евклидова расстояния и метода иерархической кластеризации, в результате чего предприятия распределены на три группы. По результатам исследования разработаны предложения и рекомендации по развитию текстильной промышленности региона.

Ключевые слова: региональная экономика, текстильная промышленность, кластерный анализ, иерархическая кластеризация, евклидово расстояние, региональное развитие, Хорезмская область.

KIRIŞ

Klasterli yondaşuvlar asosidagi tahlil usullari mintaqa töqimaçilik sanoati rivojlanişini aniq baholaşda, tarmoqning ustun va zaif tomonlarini ilmiy asoslaşda, şuningdek, raqobatbardoşlik darajalarini va resurslardan samarali foydalaniş imkoniyatlarini belgilaşda muhim rol öynaydi. Mazkur jihatlarni e'tiborga olgan holda mintaqa töqimaçilik sanoatida faoliyat körsatayotgan öxşaş xususiyatga ega korxonalarni guruhlarga ajratiş orqali ularni soliştiriş, özaro öxşaşliklarni hamda ular orasidagi tafovutlarni aniqlaş imkonini beradi.

Yangi Özbekiston taraqqiyot strategiyasining 22-maqsadida milliy iqtisodiyotning mustahkamligini ta'minlaş va yalpi içki mahsulotda sanoat sektorining uluşini oşirişga qaratilgan çora-tadbirlar belgilangan. Buning uçun sanoat siyosatini yanada rivojlantiriş va sanoat mahsulotlari işlab çiqariş hajmini 1,4 barobarga köpaytiriş kabi muhim vazifalar qöyilgan. Şuningdek, töqimaçilik va paxtaçilik tarmoqlarida klasterli faoliyatni rivojlantiriş, işlab çiqarişni modernizatsiya qiliş, mahsulotlar raqobatbardoşligini oşiriş va eksport imkoniyatlarini kengaytirişga qaratilgan çora-tadbirlar nazarda tutilgan. Mazkur farmonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanişning 100 ta ustuvor maqsadi belgilangan [1]. Bu maqsadlar Özbekistonning iqtisodiy salohiyatini oşiriş, sanoat tarmoğini modernizatsiya qiliş va eksport imkoniyatlarini kengaytirişga yönaltirilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Sönggi yillarda töqimaçilik sanoatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanişi, raqobatbardoşligini oşiriş va işlab çiqariş

samaradorligini takomillaştiriş yönalişlarida bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Xususan, F. F. Gündüz, S. Gündüz va C. O. Dölekoğlu [2] Turkiyaning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan töqimaçilik mahsulotlari savdosini klasterli tahlil asosida örganib, savdo aloqalarining özіga xos xususiyatlarini yoritganlar. Tadqiqotda töqimaçilik sanoatining xalqaro savdo aloqalarini rivojlantiriş, mamlakatlar örtasidagi iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlaş va tarmoqning raqobatbardoşlik imkoniyatlarini baholaşda klasterli yondaşuvning ahamiyati körsatib berilgan.

W. Leal Filho va boşqalar [3] töqimaçilik tarmoğida işlab çiqariş va iste'mol hajmlarining ortişi, şuningdek, mahsulotlardan foydalanişdan keyingi çiqindilar bilan boğliq ekologik hamda iqtisodiy masalalarni körib çiqadilar hamda uşbu holat töqimaçilik mahsulotlarini qayta işlaş zarurligini ta'kidlaydilar. **Şuningdek, töqimaçilik mahsulotlarini qayta işlaş orqali ekologik afzalliklarni oşiriş hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanişni nazarda tutuvçi** bir qança ijobiy jihatlar mavjudligini e'tiborga olgan holda töqimaçilik mahsulotlarini qayta işlaş jarayoniga tösqinlik qilayotgan asosiy omillarni tahlil qilişadi va ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan aylanma iqtisodiyotga ötişning ijobiy tomonlarini ilmiy jihatdan asoslab berişadi.

K. Saha, P. K. Dey va V. Kumar [4] CE-TC (Circular Economy-Textile and Clothing) sohasining keng qamrovli, obyektiv va integratsiyalaşgan şarhini taqdim etganlar. Mazkur tadqiqotda töqimaçilik va kiyim-keçak sanoatining barqaror rivojlanişi uçun mavjud imkoniyatlar yoritilgan, şuningdek, yetkazib beriş zanjirining barça bosqiçlarini, xususan, qayta işlaş va qayta foydalaniş jarayonlarini yanada kengroq örganiş hamda uşbu yönalişdagi ilmiy tadqiqotlarni rivojlantiriş imkoniyatlari körsatib berilgan.

T. G. B. Teixeira va boşqalar [5] töqimaçilik sanoatida barqarorlik va aylanma iqtisodiyotga ötişni osonlaştiriş uçun boşqaruv mahsulotni sotib olişdan taşqari, iste'mol qiliş va utilizatsiya qiliş jarayonlarida ham foydalanuvçi tajribasiga e'tibor qaratişi kerak ekanligini, şuningdek, siyosat yurituvçilar va regulyatorlarning uşbu sohadagi kompaniyalarni barqaror taşabbuslarni işlab çiqişga va iste'molçilarni töqimaçilik sanoatida barqaror iste'mol qilişga rağbatlantirişga undaşlari kerakligini ta'kidlaşadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda Xorazm viloyati töqimaçilik sanoatining klasterli rivojlanişini örganişda statistik tahlil, guruhlaş, taqqoslaş va umumlaştiriş usullaridan foydalanildi. Töqimaçilik klasterlarining işlab çiqariş samaradorligi, kooperatsiya aloqalari va eksport salohiyati tahlil qilinib, ularni rivojlantiriş böyiça amaliy takliflar işlab çiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Klasterli tahlil (Cluster analysis)ning iyerarxik klasterlaş (Hierarchical clustering) usullari orasida birlaştiruvçi iyerarxik klasterlaş (Agglomerative Hierarchical Clustering) yondaşuvidan foydalaniş maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz [6]. Mazkur yondaşuv quyidagi formulalar asosida izçil amalga oşiriladi:

va klasterlar orasidagi masofa , klasterdagi elementlar bölsin. Qolgan barcha töplami bilan belgilanadi, klasterda ta element mavjud; masofa ("Yevklid masofasi") quyidagi formula asosida hisoblanadi:

Mazkur yondaşuv quyidagi formulalar asosida izçil amalga oşiriladi:

1. r va s klasterlar orasidagi masofa d_{rs}, r klasterdagi elementlar p_r bölsin. Qolgan barcha d_{rs} töplami T bilan belgilanadi, klasterda P ta element mavjud; d_{rs} masofa ("Yevklid masofasi") quyidagi formula asosida hisoblanadi:

$$d_{rs} = \sqrt{\sum_{r=1}^{P}(x_r - y_r)^2/P}$$

2. T töplamidagi eng kiçik d_{rs} masofa topiladi;
3. r va s klasterlarni bitta yangi q klasterga birlaştiriladi;
4. Quyidagi formula yordamida d_{qt} masofalarning yangi töplami hisoblanadi:

$$d_{qt} = \delta_r * d_{rt} + \delta_s * d_{st} + \varepsilon * d_{rs} + \theta * |d_{rt} - d_{st}|$$

bu yerda t q dan farq qiladigan har qanday klasterni ifodalaydi, d_{rt} va d_{st} yangi masofalar T töplamida örin egallaydi. Şuningdek, $p_q = p_r + p_s$,

$$\delta_r = \frac{p_r}{p_q},\ \delta_s = \frac{p_s}{p_q},\ \varepsilon = -\delta_r * \delta_s$$

5. T barça elementlardan iborat guruhni öz içiga olgunça 1–3-bosqiçlar takrorlanadi.

Yuqoridagi formulalar asosida mintaqa töqimaçilik sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarning rivojlaniş körsatkiçlari böyiça bir-biriga yaqinlik matritsasi şakllantirildi (1-jadval). Jadvalda keltirilgan raqamlarni tahlil qiladigan bölsak, "Urganç Bahmal" töqimaçilik sanoat korxonasiga eng yaqin masofada joylaşgan "Hazorasp – Textil" (0.646), keyin "Gurlan Global Teks" (1.238), "Xorazm Tex" (1.612), "Textle Finance Khorezm" (1.949), eng uzoq masofada joylaşgan esa "Jekard Lyks" (10.030) va "Hazorasp Socks" (10.145) töqimaçilik sanoat korxonalarini köriş mumkin.

“Xorazm Tex” tоqimaçilik korxonasiga eng yaqin masofada joylaşgan “Gurlan Global Teks” (0.633), “Textle Finance Khorezm” (0.657), “Hazorasp – Textil” (1.007) tоqimaçilik korxonalari, eng uzoq masofada “Feruzbek Behruzbek Servis” (11.003), “Jekard Lyks” (11.584) va “Hazorasp Socks” (11.748) tоqimaçilik korxonalari, örta masofada esa “Horazm Gilamlari” (8.981) va “Carpetlux” (8.894) tоqimaçilik korxonalari joylaşganini köriş mumkin.

“Horazm Gilamlari” tоqimaçilik sanoat korxonasi böyiça tahlilimizni davom ettirsak, eng yaqin masofada joylaşgan “Carpetlux” (1.418), “Xonqa-Çevar” (1.538), “Humo – Teks LTD” (1.538) tоqimaçilik korxonalari, eng uzoq masofada esa “Gurlan Global Teks” (8.581) va “Textle Finance Khorezm” (9.327) tоqimaçilik korxonalari joylaşgan bölsa, örta masofada esa “Hazorasp Socks” (3.064) va “Jekard Lyks” (2.902) tоqimaçilik korxonalari joylaşganini köriş mumkin.

“ Xonqa – Çevar” tоqimaçilik korxonasi böyiça olib borilgan hisob-kitob natijalari eng uzoq masofada “Hazorasp – Textil” (6.508), “Gurlan Global Teks” (7.079) va “Textle Finance Khorezm” (7.821) tоqimaçilik korxonalari, eng yaqin masofada “Humo – Teks LTD” (0.394) va “Carpetlux” (2.172) tоqimaçilik korxonalari, örta masofada esa “Feruzbek Behruzbek Servis” (3.516), “Hazorasp Socks” (4.321) va “Jekard Lyks” (4.373) tоqimaçilik sanoat korxonalari joylaşganini qayd etmoqda.

“Humo – Teks LTD” tоqimaçilik sanoat korxonasi böyiça şakllantirilgan yaqinlik va uzoqlik darajasini ifodalovçi matritsa natijalari eng uzoq masofada “Gurlan Global Teks” (7.079) va “Textle Finance Khorezm” (7.821) tоqimaçilik korxonalari, eng yaqin masofada “Carpetlux” (2.172) tоqimaçilik korxonasi, örta masofada esa “Hazorasp Socks” (4.321) va “Jekard Lyks” (4.373) tоqimaçilik korxonalari joylaşganini aks ettirmoqda.

“Hazorasp – Textil” tоqimaçilik sanoat korxonasi doirasida olib borilgan hisob-kitob natijalariga köra esa, eng yaqin masofada “Gurlan Global Teks” (0.808) va “Textle Finance Khorezm” (1.460) tоqimaçilik korxonalari, eng uzoq masofada esa “Jekard Lyks” (10.581) hamda “Hazorasp Socks” (10.758) tоqimaçilik korxonalari, şuningdek, örta masofada “Carpetlux” (7.920) tоqimaçilik korxonasi joylaşganini köriş mumkin.

1-jadval

Mintaqa tоqimaçilik sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarning rivojlaniş körsatkiçlari asosida hisoblangan özaro yaqinlik matritsasi (Yevklid masofasi asosida).

	«URGANÇ BAHMAL»	«XORAZM TEX»	«HORAZM GILAMLARI»	«XONQA-ÇEVAR»	«HUMO-TEKS LTD»	«HAZORASP-TEXTIL»	«GURLAN GLOBAL TEKS»	«FERUZBEK BEHRUZBEK SERVIS»	«HAZORASP SOCKS»	«TEXTLE FINANCE KHOREZM»	«JEKARD LYKS»	«CARPETLUX»
«URGANÇ BAHMAL»	.000											
«XORAZM TEX»	1.612	.000										
«HORAZM GILAMLARI»	7.410	8.981	.000									
« XONQA-ÇEVAR»	5.919	7.499	1.538	.000								
«HUMO-TEKS LTD»	5.919	7.499	1.538	.394	.000							
«HAZORASP-TEXTIL»	.646	1.007	7.986	6.508	6.508	.000						
«GURLAN GLOBAL TEKS»	1.238	.633	8.581	7.079	7.079	.808	.000					
«FERUZBEK BEHRUZBEK SERVIS»	9.419	11.003	2.048	3.516	3.516	10.006	10.591	.000				
«HAZORASP SOCKS»	10.145	11.748	3.064	4.321	4.321	10.758	11.297	1.333	.000			
«TEXTLE FINANCE KHOREZM»	1.949	.657	9.327	7.821	7.821	1.460	.758	11.331	12.021	.000		
«JEKARD LYKS»	10.030	11.584	2.902	4.373	4.373	10.581	11.240	1.642	2.535	11.976	.000	
«CARPETLUX»	7.408	8.894	1.418	2.172	2.172	7.920	8.560	2.827	4.080	9.313	3.147	.000

Yuqorida olib borilgan hisob-kitob natijalarini hamda mintaqa tóqimaçilik sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarning klasterlarga ajralişini grafik şaklda ifodalaş uçun dendrogrammadan foydalanildi (1-rasm).

Quyidagi dendrogramma tasviriga kóra, dastlab " Xonqa – Çevar" ↔ "Humo – Teks LTD", "Urganç Bahmal" ↔ "Hazorasp – Textil", "Xorazm Tex" ↔ "Textle Finance Khorezm", "Horazm Gilamlari" ↔ "Carpetlux" va "Feruzbek Behruzbek Servis" ↔ "Hazorasp Socks" klasterlari hosil bólgan.

Sóngra, "Urganç Bahmal" ↔ "Hazorasp – Textil" klasteri bilan "Xorazm Tex" ↔ "Textle Finance Khorezm" klasteri birlaşgan hamda mazkur klasterga "Gurlan Global Teks" tóqimaçilik sanoat korxonasi kelib birikkan. Natijada beşta tóqimaçilik sanoat korxonasidan iborat yangi klaster hosil bólgan.

Şuningdek, " Xonqa – Çevar" ↔ "Humo – Teks LTD" klasteri bilan "Horazm Gilamlari" ↔ "Carpetlux" klasteri birikkan, buning natijasida tórtta tóqimaçilik sanoat korxonasidan iborat yangi klaster yuzaga kelgan. Yana "Feruzbek Behruzbek Servis" ↔ "Hazorasp Socks" klasteriga esa "Jekard Lyks" korxonasi birikishi natijasida uçta tóqimaçilik sanoat korxonasidan taşkil topgan yana bitta klaster şakllangan.

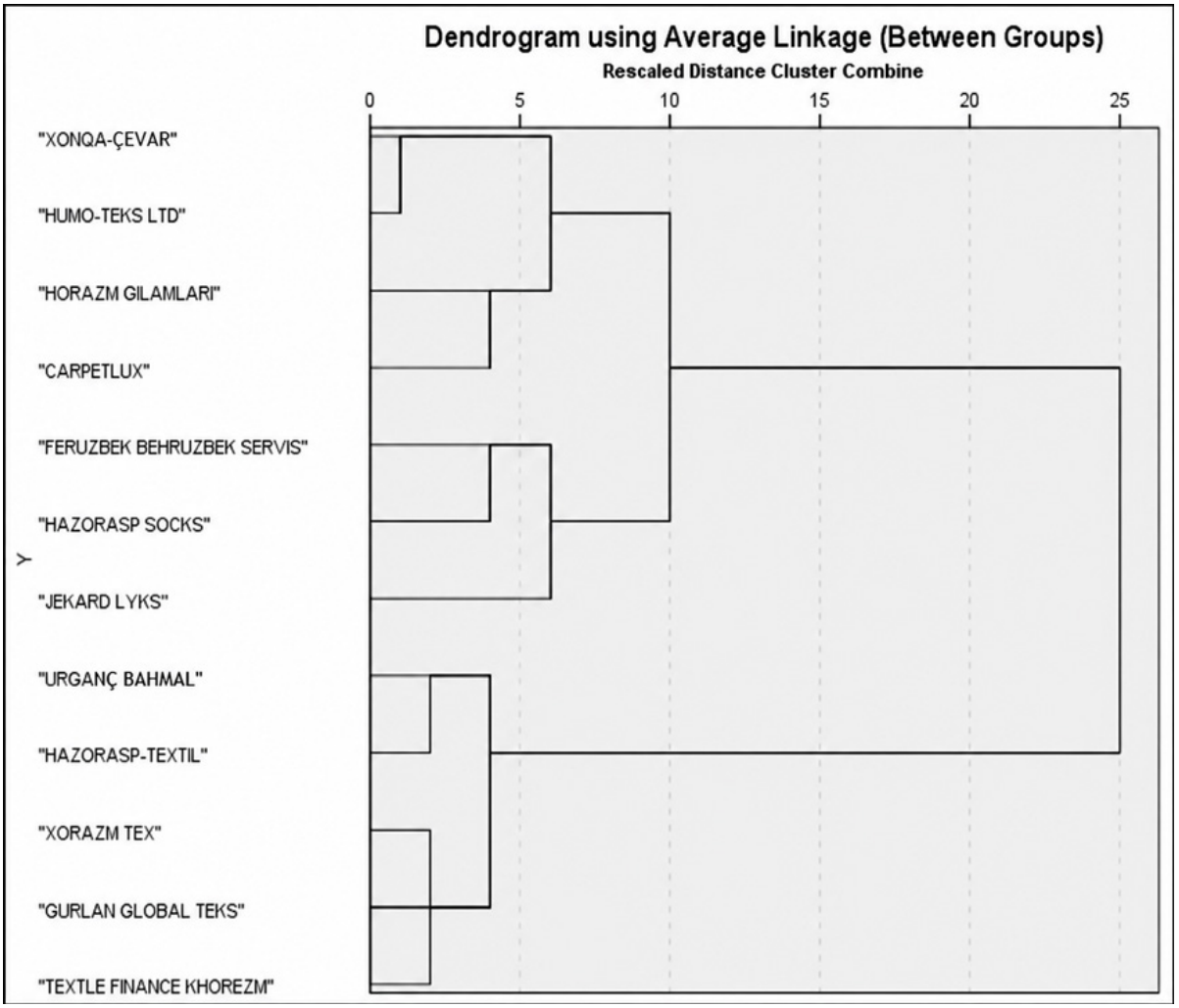

1-rasm. Mintaqa tóqimaçilik sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlaniş kórsatkiçlari asosida tuzilgan dendrogramma.

Yuqorida "Yevklid metrikasi" yordamida óxşaşlik darajalarini baholaş hamda klasterlarning dendrogramma tasviri tahlili natijalariga asoslangan holda Xorazm viloyatida faoliyat yuritayotgan tóqimaçilik korxonalarining quyidagi uçta klasteri (sinfi) hosil qilindi:

1-klaster (sinf): "Urganç Bahmal", "Xorazm Tex", "Hazorasp-Textil", "Gurlan Global Teks", "Textle Finance Khorezm";

2-klaster (sinf): "Horazm Gilamlari", "Xonqa-Çevar", "Humo-Teks LTD", "Carpetlux";

3-klaster (sinf): "Feruzbek Behruzbek Servis", "Hazorasp Socks", "Jekard Lyks".

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalariga köra, mintaqa töqimaçilik sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarning rivojlaniş körsatkiçlari asosida yuqorida şakllantirilgan klasterlar (guruhlar), birinçidan, töqimaçilik korxonalarining özaro yaqinlik darajasini aniqlaşga yordam beradi. Bu esa mintaqadagi korxonalarning bir-biri bilan hamkorlik qiliş salohiyatini oşirişi mumkin. Ikkinçidan, korxonalarning ehtiyojlari va imkoniyatlarini aniqlaş osonlaşadi. Bu esa resurslarni (masalan, moliya, texnika, kadrlar) samarali taqsimlaşga yordam beradi. Uçinçidan, töqimaçilik korxonalarining kuçli va zaif tomonlari aniqlanadi. Bu esa mintaqaviy rivojlaniş strategiyalarini işlab çiqişga yordam beradi. Törtinçidan, bitta klasterga (guruhga) kirgan korxonalar örtasida hamkorlikni yanada rivojlantiriş imkoniyati paydo böladi. Mazkur yondaşuv korxonalar örtasidagi hamkorlikni mustahkamlaş va ularning raqobatbardoşligini oşiriş uçun qöşimça imkoniyatlar yaratishi mumkin. Beşinçidan, töqimaçilik korxonalarining imkoniyatlarini aniq baholaş mumkin böladi. Bu esa mahalliy va xorijiy investorlar uçun mazkur sanoat tarmoğinin jozibadorligini oşirişga yordam berişi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. **Özbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga möljallangan Yangi Özbekistonning taraqqiyot strategiyasi töğrisida"gi Farmoni. 2022-yil 28-yanvar, PF-60-son.** https://lex.uz/docs/-5841063
2. Gündüz, F. F., Gündüz, S., & Dölekoğlu, C. O. (2018). Cluster analysis of the EU countries which Turkey has textile trade. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 8(5), 332–341. https://doi.org/10.32479/ijefi.6886
3. Leal Filho, W., Ellams, D., Han, S., Tyler, D., Boiten, V. J., Paço, A., Moora, H., & Balogun, A. L. (2019). A review of the socio-economic advantages of textile recycling. *Journal of Cleaner Production*, 218, 10–20. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.01.210
4. Saha, K., Dey, P. K., & Kumar, V. (2024). A comprehensive review of circular economy research in the textile and clothing industry. *Journal of Cleaner Production*, 444, 141252. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.141252
5. Teixeira, T. G. B., de Medeiros, J. F., Kolling, C., Ribeiro, J. L. D., & Morea, D. (2023). Redesign in the textile industry: Proposal of a methodology for the insertion of circular thinking in product development processes. *Journal of Cleaner Production*, 397, 136588. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136588
6. Lance, G. N., & Williams, W. T. (1967). A general theory of classificatory sorting strategies: 1. Hierarchical systems. *The Computer Journal*, 9(4), 373–380. https://doi.org/10.1093/comjnl/9.4.373

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal

t.me/yait_2100